

Samanta Busiło

Uniwersytet Warszawski

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Iwano-Frankiwsk (Ukraina)

se.busilo@uw.edu.pl

ORCID: 0000-0003-3606-8894

OPIS OPERACJI MENTALNYCH I PROCESU BADAWCZEGO W Dyskursie Naukowym W PERSPEKTYWIE GLOTTODYDAKTYCZNEJ (PROPOZYCJA INWENTARZA LEKSYKALNEGO)

Język w odmianie ogólnej akademickiej staje się coraz częściej przedmiotem uwagi w polskiej glottodydaktyce (Zarzycka 2017; Busiło 2021a i b, 2022; Jasińska 2019 2023a i b; Dunin-Dudkowska 2021; Kugiel-Abuhasna 2021), co naturalnie odzwierciedla procesy migracji i umiędzynarodowiania uczelni. Nie podlega wątpliwości, że opanowanie języka jest warunkiem osiągnięcia sukcesu edukacyjnego i zawodowego. W procesie dydaktycznym język pełni zarówno funkcje poznawcze, jak i – równie ważne w perspektywie kompetencji kluczowych w XXI wieku – funkcje wspólnototwórcze i kulturotwórcze. Znajomość języka pozwala uczestniczyć w procesie dydaktycznym, zdobywać wiedzę, odkrywać rzeczywistość, analizować ją i opisywać. Pozwala rozwijać nie tylko językowe kompetencje komunikacyjne, lecz także kompetencje ogólne z zakresu wiedzy, umiejętności uczenia się, obserwacji i interpretacji fenomenów oraz zjawisk, myślenia abstrakcyjnego, refleksyjnego i krytycznego.

Sprawność językowa w zakresie opisu operacji mentalnych i procesu badawczego zajmuje szczególne miejsce w obszarze kompetencji akademickich. Wpływa ona na umiejętność rozumienia i tworzenia tekstów w odmianie naukowej teoretycznej i dydaktycznej. Opanowanie struktur leksykalnych, wyrażających podstawowe operacje logiczne, takich jak analizowanie, definiowanie, klasyfikowanie, wyrażanie zależności, przedstawianie danych, metod badawczych, wyników badań itp. stanowi zatem warunek *sine qua non* sprawnej komunikacji w dyskursie akademickim. Dlatego tak ważne dla procesu dydaktycznego jest w pierwszej kolejności zidentyfikowanie słownictwa niezbędnego do sprawnej komunikacji, następnie opracowanie strategii dydaktycznych, by w końcu mogły powstać materiały

dydaktyczne uwzględniające kompetencje, potencjał i preferencje edukacyjne studentów, dla których język polski nie jest językiem pierwszym.

O potrzebie kształcenia kompetencji w zakresie opisu operacji mentalnych i procesu badawczego z myślą o edukacji studentów, dla których język polski nie jest językiem rodzimym, świadczą również wyniki badań pilotażowych oceny kompetencji akademickich studentów z Ukrainy studiujących w Polsce, przeprowadzone w środowisku lektorów pracujących ze studentami z Ukrainy na polskich uczelniach, oraz samooceny biegłości językowej w środowisku studentów z Ukrainy studiujących na Uniwersytecie Warszawskim¹. Jak widać w poniższej tabeli, tylko 24% respondentów deklaruje, że potrafi analizować wyniki badań i je przedstawiać w stopniu dobrym lub bardzo dobrym, odpowiednio 29% uważa, że potrafi interpretować i opisywać wykresy. Z kolei aż 53% przyznaje, że nie potrafi w stopniu dostatecznym redagować pracy rocznej (zaliczeniowej, semestralnej), a 81% – pracy dyplomowej. Ponadto 27% deklaruje, że nie potrafi w stopniu dostatecznym uczestniczyć w dyskusji, a 65% stwierdza, że nie potrafi streścić artykułu naukowego.

Tabela 1. Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku studentów (w %)

Umiejętności	0	1	2	3	4
rozumiem wykłady	0	2	19	51	32
rozumiem podręczniki, artykuły naukowe	0	7	48	46	3
analizuję wyniki badań, potrafię je przedstawić	3	19	58	22	2
interpretuję wykresy, umiem opisać	2	19	53	24	5
przygotowuję i wygłaszam referat	5	15	37	36	14
redaguję pracę roczną (zaliczeniową)	31	22	31	27	5
redaguję pracę dyplomową (licencjacką albo magisterską)	56	25	14	7	2
redaguję rozprawę doktorską	73	17	7	5	0
biorę udział w dyskusji	10	17	46	29	3
potrafię napisać abstrakt artykułu	24	37	25	14	3
potrafię napisać artykuł naukowy (po konferencji)	41	32	20	9	2
potrafię streścić artykuł naukowy	34	31	24	10	7

Wartości 0–5 oznaczają odpowiednio: 0: w ogóle nie umiem, 1: nie umiem w stopniu dostatecznym, 2: umiem w stopniu dostatecznym, 3: umiem w stopniu dobrym, 4: umiem w stopniu bardzo dobrym.

Źródło: opracowanie własne.

¹ Badanie ankietowe w środowisku lektorów języka polskiego jako obcego zostało opisane szerzej w artykule *Język polski jako obcy w odmianie akademickiej ogólnej dla studentów z Ukrainy – nowe wyzwania w glottodydaktyce polonistycznej* (Busiło 2021: 440). Drugim badaniem ankietowym została objęta grupa 59 studentów Uniwersytetu Warszawskiego, w większości na pierwszym lub drugim roku studiów I stopnia (90% respondentów odbyło przynajmniej jeden semestr, najwyżej trzy semestry nauczania, większość z nich rozpoczęła studia w Polsce po pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę) na kierunkach humanistycznych (60% respondentów).

Z kolei lektorzy pracujący ze studentami w różnych ośrodkach akademickich w Polsce, objęci badaniem ankietowym poświęconym kompetencjom akademickim studentów z Ukrainy, umiejętności streszczania, definiowania, wnioskowania w skali od 1 do 5 (gdzie 1 oznacza bardzo niski stopień opanowania, a 5 – wysoki) ocenili odpowiednio: w wypadku streszczania 30% studentów uzyskało noty 1–3, w wypadku definiowania, wskazywania relacji i zależności – 35%, w wypadku wnioskowania – 43% nie opanowało tej sprawności w stopniu dobrym, średnia ocena kompetencji językowych studentów wynosi 2,7/5. (Busiło 2021: 440). Jest to wyraźny sygnał, że rozwój kompetencji akademickich wymaga szczególnej uwagi, zarówno pod względem językowym, jak i pod względem potencjału intelektualnego².

1. O POTRZEBIE INWENTARZY LEKSYKALNYCH

O potrzebie tworzenia inwentarzy leksykalnych w obszarze języka polskiego w odmianie akademickiej ogólnej na potrzeby glottodydaktyki pisały Izabela Kugiel-Abuhasna (2021) oraz Samanta Busiło (2019). W świetle powyżej przedstawionych danych i argumentów wartość takiego opracowania w perspektywie glottodydaktycznej jest niewątpliwie duża. I. Kugiel-Abuhasna podjęła się trudnego zadania opracowania listy słów akademickich i przedstawiła bardzo cenną propozycję listy 313 słów w odmianie ogólnej polszczyzny. Inspirując się koncepcją *Academic Word List* (Coxhead 2000), badaczka zestawiała wyniki badań korpusowych na tekstach naukowych Marii Rachwałowej (1986) oraz listy wyrazowe opracowane na potrzeby języka ogólnego w pionierskiej pracy Anny Seretny (Seretny 2011), następnie uzupełniła zestawienie na podstawie listy najczęściej występujących słów w tekstach prawniczych autorstwa Joanny Grzelak (2010) i przedstawiła propozycję listy słów akademickich (2021) z podziałem na pola:

(1) działalność intelektualna: (2) myślenie naukowe, (3) nawiązania i polemiki; (4) wiedza naukowa; (5) proces poznania naukowego, (6) opis przedmiotu badań, naukowe procedury porządkujące, (7) operacje intelektualne: (a) wyrażanie związków i zależności, (b) opis procesu, (c) analizowanie, (d) określenia (przymiotniki), (8) pozostałe.

Sama autorka tego cennego opracowania zwraca uwagę na to, że lista ta stanowi propozycję, która nie do końca reprezentuje współczesny korpus tekstów. Wymaga ona uzupełnienia o współczesne badania korpusowe, a także o kolokacje wyrazowe. Warto również podkreślić, że frekwencja nie może być jedynym kryterium wyboru słownictwa istotnego dla kompetencji akademickiej.

² Szerzej o kompetencjach studentów w opisie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lektorów i wykładowców (Busiło 2021: 440).

2. STRATEGIE WYBORU STRUKTUR LEKSYKALNYCH

Jak dowodzą badania prowadzone nad językiem angielskim, znajomość ok. 2000 słów najczęściej występujących w tekstach pozwala zrozumieć przeciętny tekst w 86% (Nation 2006: 79). Ponadto słowa o wysokiej frekwencji w znacznie większym stopniu utrwalają się w pamięci i nie są zapomniane (Ellis, Beaton 1993), co znacznie usprawnia proces akwizycji języka. Dlatego badania poświęcone temu zagadnieniu są tak cenne z perspektywy glottodydaktyki. Jednak ani częstotliwość występowania słów w korpusach tekstowych, ani łatwość zapamiętywania (ang. *learnigable*) nie mogą być wyłącznymi kryteriami wyboru komponentu leksykalnego na etapie planowania i realizacji procesu dydaktycznego. Anna Seretny wymienia kilka uniwersalnych kryteriów wyboru treści nauczania stosowanych w programach nauczania:

- kryterium akademickie, zgodnie z którym w programie powinny się znaleźć najważniejsze i najbardziej podstawowe informacje z danej dziedziny,
- kryterium trwałości wiedzy, zwracające uwagę na te zagadnienia, które nie ulegają przedawnieniu,
- kryterium przydatności, związane z użytecznością treści programowych w przyszłości uczącego się,
- kryterium potrzeb uczącego się, obejmujące takie kwestie jak: cel nauki, poziom wiedzy i umiejętności, oczekiwania, motywacja uczącego się i tym podobne (Seretny 2008: 132).

Badaczka zwraca szczególną uwagę na potrzeby uczących się oraz te słowa, które z różnych powodów mogą być dla nich ważne. Ponadto istotnymi czynnikami kształtującymi dobór treści jest motywacja uczących się, ich otoczenie językowe, a także język wyjściowy (Seretny 2008: 133). Odwołując się do propozycji przedstawionej przez J.M. Sinclaira i A. Renouf, podkreśla rolę kryterium użyteczności, które nie zawsze daje te same wyniki, co kryterium frekwencji. Ważne jest, żeby uczyć tego, co potrzebne i użyteczne. Dlatego bezpośrednio nauczanie słownictwa akademickiego o niższej frekwencji, a także często trudnego w zapamiętywaniu, można uznać za równie zasadne co nauczanie słów o wyższej częstotliwości; nie zważając także na fakt, że to słownictwo jest nie tylko rzadkie, ale także abstrakcyjne, a co się z tym wiąże – trudniejsze do zapamiętania. Jest ono niezbędne do realizacji funkcji języka do celów akademickich.

Przy wyborze jednostek do inwentarza leksykalnego najlepiej kierować się więc zarówno kryterium użyteczności, jak i frekwencji. O tym, co użyteczne niewątpliwie z jednej strony świadczą badania korpusowe. Z drugiej strony decyduje jednak o tym w pewnym stopniu praktyka dydaktyczna. Pomocne są tutaj badania ankietowe potrzeb, potencjału i kompetencji (przeprowadzone zarówno w środowisku lektorów, wykładowców, jak i studentów). Warto jednak pamiętać o analizie

istniejących rozwiązań dydaktycznych, do których możemy zaliczyć materiały dydaktyczne, w tym również programy i podręczniki do nauczania języka polskiego w odmianie akademickiej ogólnej (z myślą o kompetencjach akademickich w perspektywie glottodydaktycznej).

3. KOMPETENCJE W ZAKRESIE OPISU OPERACJI MENTALNYCH I PROCESÓW BADAWCZYCH W ŚWIETLE PROGRAMÓW NAUCZANIA I PODRĘCZNIKÓW

Tworząc treści nauczania na potrzeby edukacji językowej do celów akademickich, warto rozpocząć od analizy opisu kompetencji według *Polskiej Ramy Kwalifikacji (2018)*, która stanowi podstawę wszelkich działań podejmowanych przez studentów i wykładowców na polskich uczelniach. Zgodnie z uniwersalną charakterystyką poziomów w skali 1–8 studiów pierwszego stopnia już na poziomie 4. student powinien:

- znać poszerzony zbiór podstawowych faktów, umiarkowanie złożonych pojęć, teorii i zależności między wybranymi zjawiskami przyrodniczymi, społecznymi oraz w sferze wytworów ludzkiej myśli, a ponadto w określonych dziedzinach w szerszym zakresie fakty, umiarkowanie złożone pojęcia, teorie i zależności między nimi, a także podstawowe uwarunkowania i zależności między nimi;
- umieć odbierać złożone wypowiedzi, tworzyć niezbyt złożone wypowiedzi dotyczące szerokiego zakresu zagadnień.

Z kolei na poziomie 8. powinien:

- znać światowy dorobek naukowy i twórczy oraz wynikające z niego implikacje dla praktyki oraz
- umieć dokonywać analizy i twórczej syntezy dorobku naukowego i twórczego w celu identyfikowania i rozwiązywania problemów badawczych oraz związanych z działalnością innowacyjną i twórczą; tworzyć nowe elementy tego dorobku.

Odwołując się do jedynej opublikowanej i pionierskiej koncepcji programu nauczania języka polskiego jako obcego w odmianie ogólnej akademickiej opracowanej w odniesieniu do Europejskiego Systemu Kształcenia Językowego przez Grażynę Zarzycką (Zarzycka: 2017), warto uszczegółowić powyższą listę umiejętności. W opisie umiejętności akademickich niezbędnych do podjęcia takich aktywności jak przygotowanie do pisania prac zaliczeniowych (esejów) i dyplomowych, tworzenia projektów, prezentacji multimedialnych, autorka programu wymienia:

Zapoznanie się z metodologią badań naukowych (np. wywiad, ankieta, analiza tekstów, studium przypadku, eksperyment, obserwacja). Nabycie językowej kompetencji pragmatycznej w wyniku analizy prac reprezentujących określone gatunki (streszczenie tekstu naukowego,

artykuł naukowy, praca licencjacka, praca magisterska, doktorska, prezentacja multimedialna, projekt zespołowy). Umiejętność planowania pracy naukowej (Zarzycka 2017: 144).

Z kolei w katalogu wybranych zagadnień językowych, prowadzących do wykształcenia komunikacyjnych kompetencji językowych, w szczególności kompetencji pragmatycznej, autorka proponuje (Zarzycka 2017: 145):

Wyróżnianie w tekstach naukowych struktur językowych służących m.in.: definiowaniu i rozróżnianiu pojęć, porządkowaniu, kategoryzowaniu, klasyfikowaniu elementów, porównywaniu – wyrażaniu podobieństw i różnic, opisywaniu, charakteryzowaniu, uogólnianiu, zastosowaniu i wykorzystywaniu czegoś do czegoś, przedstawianiu rezultatów, argumentowaniu; określaniu ilości, jakości, warunku, wyrażaniu powodu, skutku i przyczyny, celu, sposobu, opinii, wynikania czegoś z czegoś; Rozumienie ww. struktur oraz ich aktywne używanie.

Zarówno propozycja programu Grażyny Zarzyckiej, jak i propozycja listy słów akademickich Izabeli Kugiel-Abuhasnej uwzględniają wyrażenia niezbędne do analizowania, określania podobieństw i różnic, definiowania, porządkowania, klasyfikowania, wnioskowania, przedstawiania celu, zależności i relacji logicznych, takich jak przyczyna i skutek. Dość podobne rozwiązania – chociaż z pewnymi modyfikacjami – znajdziemy w podręcznikach do nauczania języka polskiego w odmianie akademickiej dla cudzoziemców, jak i dla rodzimych użytkowników języka. Izabela Kugiel-Abuhasna w podręczniku *Studiologia* (2019) w dziesięciu modułach poświęca uwagę (a) definiowaniu, (b) klasyfikowaniu, (c) analizie, (d) zależnościom, (e) przyczynie i skutkowi, (f) porównaniu, (g) przedstawieniu danych, (g) opisowi procesu, (h) poznaniu naukowemu. Z kolei Maria Węglińska w poradniku dla studentów piszących prace magisterskie proponuje listę zwrotów przydatnych w czasie pracy nad tekstem według następującego porządku: (a) wyrażenia określające podstawy metodologiczne i organizację badań, (b) zwroty służące wprowadzeniu definicji, (c) zestaw określeń pomocnych w formułowaniu hipotez, (d) rozpoczęcie rozdziału, (e) typowe sformułowania wprowadzające tabele, (f) sformułowania wprowadzające analizę danych, (g) słownictwo stosowane podczas analizy i interpretacji danych, (h) wprowadzenie cytatu, (i) wprowadzenie przykładów, (h) wyrażenia określające nasilenie, (i) podsumowanie rozdziału (wnioski, uwagi końcowe), (j) zakończenie pracy (Węglińska 2005). Są to oczywiście rozwiązania pedagogiczne uwarunkowane założonym celem dydaktycznym. Pierwsza z omawianych publikacji została opracowana z myślą o studentach, którzy opanowali język polski co najmniej na poziomie B1 według skali ESOKJ i pragną rozwijać swoje kompetencje w zakresie rozumienia tekstów akademickich, a także udziału w zajęciach. Druga z kolei ma na celu opanowanie umiejętności redakcji pracy magisterskiej.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że każdy ze wspomnianych podręczników przedstawia leksykę w formie listy zwrotów i wyrażań, nie w formie listy słów, przy czym w poradniku M. Węglińskiej są to często całe fragmenty tekstu, np.: „Zamierzeniem

moich badań było uzyskanie... Dla tak pojętego problemu głównego sformułowałam następujące problemy szczegółowe: (1)..., (2) ..., (3)". Natomiast u I. Kugiel-Abuhasnej znajdziemy przykładowe frazy i zwroty wraz z kluczem gramatycznym podanym w odpowiednich formułach, typu:

wynosić – wynieść = równać się + ile?

X wynosi = równa się Y (%)

Przyjmując założenia, że kompetencja leksykalna polega nie tylko na znajomości wszystkich znaczeń danego leksemu, ich użycie kontekstowych, odcieni stylistycznych, łączliwości leksykalnej, ale również gramatyki wyrazu (Seretny 2011: 51–52), należy zwrócić uwagę na fakt, że ten sposób prezentacji słownictwa zwiększa szansę osiągnięcia sukcesu edukacyjnego. Powyższa obserwacja jest dobrym przykładem potrzeby osobnej ścieżki edukacyjnej w zakresie rozwoju akademickich kompetencji komunikacyjnych rodzimych użytkowników języka i osób, dla których język polski jest językiem drugim, docelowym. Jednym z wyzwań współczesnej glottodydaktyki jest rozpoznanie potrzeb edukacyjnych studentów, określenie docelowych kompetencji, wybór treści nauczania oraz strategii edukacyjnych. Inwentarz leksykalny jest pomocny zarówno na etapie planowania procesu uczenia (się), jak również na etapie ewaluacji. Podczas jego opracowywania należy zidentyfikować istotę poznania naukowego oraz struktury, które pozwalają wyrażać typowe dla niego operacje mentalne.

4. OPERACJE MENTALNE ISTOTNE DLA POZNANIA NAUKOWEGO

Poznanie naukowe, rozumiane jako proces zdobywania wiedzy o otaczającym nas świecie, obejmuje zarówno aktywności (czynności), jak i efekty procesów poznawczych. Polega na identyfikowaniu cech przedmiotów, odkrywaniu nowych związków przyczynowo-skutkowych oraz analizowaniu relacji między badanymi zjawiskami. Jest to naturalna potrzeba człowieka i dążenie do weryfikacji i pogłębienia sumy zastanej wiedzy (Ajdukiewicz 2003: 17). Poznanie naukowe jest procesem systematycznego badania, analizy i zrozumienia świata przy użyciu metod naukowych, co odróżnia je od poznania intuicyjnego, spontanicznego. Proces poznawczy obejmuje zbieranie danych, formułowanie hipotez, przeprowadzanie eksperymentów, analizę wyników i podawanie wniosków.

Proces badawczy odzwierciedla proces poznawczy i stanowi kluczowy element w rozwijaniu wiedzy naukowej i zgłębianiu różnych obszarów ludzkiego poznania. Jest to systematyczne podejście do badania, analizowania i interpretowania danych w celu odpowiadania na pytania badawcze oraz testowania hipotez. Proces badawczy rozpoczyna się od identyfikacji problemu badawczego lub pytania, które

wymaga zgłębienia. W drugiej kolejności następuje zbieranie danych za pomocą różnych metod, takich jak obserwacja, eksperyment, ankieta czy analiza jakościowa lub ilościowa materiału badawczego. Zebrane dane są następnie analizowane, interpretowane i oceniane pod kątem ich istotności i zgodności z hipotezami. Ważną częścią procesu badawczego jest również wyciąganie wniosków na podstawie zebranych danych oraz komunikowanie wyników w formie publikacji naukowych, prezentacji lub raportów badawczych.

Analiza, jako proces myślowy, służy w naukach empirycznych do identyfikacji struktury i mechanizmu działania. Polega ona na podziale badanej całości na poszczególne składniki, które są analizowane oddzielnie. W celu rozwiązania naukowego problemu konieczne jest rozbicie go na jak największą liczbę elementów, aby móc dokładniej zgłębić jego istotę (Apanowicz 2002: 24). Z kolei synteza, jako proces myślowy, polega na scalaniu różnych czynników, parametrów, relacji oraz struktur związanych z określonym problemem lub organizacją. Poprzez operacje myślowe, takie jak uogólnianie czy porównywanie, dąży się do identyfikacji istotnych i kluczowych związków w nowej całości. Procesy syntezy i analizy stanowią spójną całość.

Synteza wykorzystuje abstrakcję i porównanie do uogólniania informacji z danych empirycznych lub łączenia elementów wiedzy na konkretny temat. Jej ostatecznym celem jest wyodrębnienie nowej całości poprzez najistotniejsze cechy wcześniej analizowanych faktów naukowych (Apanowicz 2002: 24).

Definiowanie odgrywa zasadniczą rolę w procesie badań naukowych, umożliwiając jasne i precyzyjne określenie pojęć, zjawisk lub problemów badawczych. Jest to proces określania granic i zakresu badania oraz ustalania klarownych definicji terminów i pojęć używanych w badaniu. Obecność terminów stanowi jeden z istotnych wyznaczników stylu naukowego (por. Gajda 2001: 185). Definiowanie w tekście naukowym często rozpoczyna się od identyfikacji i analizy istniejących definicji związanych z badanym tematem, a następnie prowadzi do stworzenia własnej, spójnej definicji. Kluczowe jest tutaj uwzględnienie kontekstu badawczego oraz dokładne określenie zakresu badania i głównych pojęć. Precyzyjne definiowanie pozwala badaczom na klarowne zrozumienie badanych zjawisk, ułatwia komunikację naukową oraz umożliwia porównywanie wyników badań z różnych źródeł.

Struktura definicji klasycznej obejmuje dwa główne elementy: gatunek (*genus*) i różnicę (*differentia*). Gatunek odnosi się do szerszej klasy pojęć, do której należy zdefiniowane pojęcie, podczas gdy różnica określa cechę lub właściwość, która odróżnia to pojęcie od innych pojęć w tej samej klasie. Przykładowo, w definicji klasycznej kwadratu – 'kwadrat oznacza czworokąt, w którym wszystkie kąty są proste', gatunkiem byłby „czworokąt”, a różnicą byłaby cecha „wszystkie kąty są proste”. W tej definicji *kwadrat* – stanowi definiendum (wyrażenie definiowane), *czworokąt, w którym wszystkie kąty są proste* – definiens (wyrażenie definiujące), *oznacza* – łącznik definicyjny.

Porównanie stanowi kolejny istotny proces poznawczy w obszarze badań naukowych. Polega on na zestawieniu cech różnych zjawisk w celu identyfikacji podobieństw lub różnic. Można porównać zarówno ilościowe, jak i jakościowe wyniki badań z określoną skalą odniesienia, na przykład modelem teoretycznym lub obowiązującymi normami w danej organizacji. Wybór odpowiedniej skali porównawczej zależy od celu badania naukowego. W związku z tym porównania stanowią istotny element procesu badawczego na każdym etapie. Ich przeciwieństwem jest konfrontacja myśli, pojęć, faktów lub procesów (Apanowicz 2000: 27). W rezultacie analizy porównawczej powstają klasy przedmiotów, fenomenów, procesów i zjawisk.

Klasyfikowanie jest istotnym etapem w procesie badawczym, pozwalającym na uporządkowanie i systematyzację zebranych danych oraz identyfikację wzorców czy zależności między nimi. Jest to proces grupowania danych lub obiektów na podstawie określonych kryteriów czy cech wspólnych. Klasyfikowanie może obejmować zarówno dane jakościowe, jak i ilościowe. W badaniach naukowych klasyfikowanie może być wykorzystywane do organizowania informacji, identyfikowania podobieństw i różnic między obserwowanymi zjawiskami, tworzenia typologii czy też budowania modeli predykcyjnych. Polega na precyzyjnym określeniu kryteriów klasyfikacji oraz uwzględnieniu kontekstu badawczego w celu zapewnienia wiarygodności i użyteczności wyników klasyfikacji.

W rezultacie analizy danych zebranych podczas badań naukowych dochodzi do identyfikacji **zależności**. Kompetencja akademicka polega nie tylko na zrozumieniu relacji między różnymi zmiennymi lub czynnikami, ale także na umiejętności ich opisu. Obejmuje proces identyfikowania, opisywania i interpretowania wzorców lub tendencji w danych, które sugerują istnienie powiązań lub zależności między badanymi zmiennymi. Opisywanie zależności może obejmować różnorodne podejścia i techniki, w tym analizę korelacji, modelowanie statystyczne, analizę regresji czy też analizę szeregów czasowych. Swobodne uczestnictwo w dyskursie naukowym wymaga umiejętności dokładnego i rzetelnego opisu zidentyfikowanych zależności, uwzględniającego ich istotę, kierunek i siłę, oraz umiejętności odpowiedniego interpretowania ich znaczenia w kontekście pytania badawczego oraz dostępnej literatury naukowej.

Sprawność w obszarze opisu analizy i syntezy, wskazywania zależności, podobieństw i różnic, a także określania tendencji czy formułowania prognoz, jest ściśle związana z umiejętnością operowania danymi, w tym danymi przedstawionymi w formie graficznej, wykresu, diagramu itp. Ocena i interpretacja danych, zarówno w formie tekstowej, jak i graficznej, stanowi ważną umiejętność w analizie naukowej. **Umiejętność opisu danych** obejmuje nie tylko precyzyjne przedstawienie informacji liczbowych, ale także właściwe zrozumienie i interpretację prezentowanych danych. W wypadku danych przedstawionych w formie diagramów i wykresów istotne jest nie tylko ich poprawne odczytanie, ale także umiejętne wydobycie istotnych wzorców, trendów i zależności. Dobry opis danych w tekstach naukowych

powinien być klarowny, zwięzły i precyzyjny, a także powinien uwzględniać istotne szczegóły oraz kontekst badawczy. Poprawne wykorzystanie danych graficznych, takich jak wykresy, może znacznie ułatwić czytelnikowi zrozumienie prezentowanych informacji i wzmacniać argumentację badawczą.

Istotna w opisie procesu badawczego jest również umiejętność **odwoływania się do innych teorii naukowych**, definicji oraz **przytaczania i cytowania istotnych źródeł**. Stanowi to fundament skutecznej argumentacji w tekstach naukowych. Poprzez odwoływanie się do istniejących teorii i definicji autorzy umożliwiają kontekstualizację swoich własnych badań oraz budują na już istniejącej wiedzy naukowej. Cytowanie innych autorów pozwala również na wsparcie własnych twierdzeń, udowodnianie poprawności hipotez oraz analizę porównawczą różnych stanowisk. W tekście naukowym właściwe odwołania do literatury powinny być precyzyjne, adekwatne oraz zgodne z konwencjami danego obszaru badawczego. Ponadto należy pamiętać o przestrzeganiu zasad etyki naukowej, włączając w to odpowiednie cytowanie źródeł i przyznawanie autorstwa, co pozwala na uniknięcie plagiatu oraz realizowanie uczciwej prezentacji wyników badań. W rezultacie umiejętność odwoływania się do innych teorii naukowych, definicji oraz precyzyjne przytaczanie i cytowanie źródeł stanowi nie tylko integralną część procesu pisania naukowego, ale również niezbędny element budowania wiarygodnej i przekonującej argumentacji.

Umiejętność **argumentowania i podawania przykładów** jest istotną kompetencją akademicką, która warunkuje sukces komunikacyjny, edukacyjny i naukowo-badawczy z kilku istotnych powodów. Po pierwsze, poprawne argumentowanie jest niezbędne do przekonywania czytelników o poprawności własnych stanowisk oraz twierdzeń. W naukach społecznych i przyrodniczych autorzy często prezentują swoje badania, wnioski oraz teorie, które muszą być poparte solidnymi argumentami, aby zdobyć zaufanie czytelników i uzyskać akceptację dla swoich twierdzeń. Poprzez skuteczne argumentowanie autorzy mogą wyjaśnić racje, na których opierają swoje wnioski oraz pokazać, dlaczego ich interpretacje danych są przekonujące i wartościowe. Po drugie, umiejętność argumentowania jest istotna dla prowadzenia dyskusji naukowej oraz dla rozwijania wiedzy w danym obszarze badawczym. Poprzez konstruktywną dyskusję badacze mogą wymieniać poglądy, krytykować oraz analizować różne teorie i podejścia badawcze, co prowadzi do lepszego zrozumienia badanego zagadnienia oraz do identyfikacji obszarów wymagających dalszych badań. Dodatkowo poprawne argumentowanie w tekstach naukowych umożliwia budowanie spójnej struktury argumentacyjnej oraz logiczne prowadzenie czytelnika od punktu wyjścia do wniosków. Kiedy autorzy jasno przedstawiają swoje argumenty, odnoszą się do dostępnych dowodów i analizują różne perspektywy, czytelnicy mogą śledzić tok myślenia oraz zrozumieć, dlaczego dany wniosek został wysunięty. W rezultacie umiejętność argumentowania, **dowodzenia** oraz popierania argumentów przykładami jest warunkiem skutecznej komunikacji na-

ukowej, przekonywania o poprawności własnych twierdzeń oraz rozwijania wiedzy w danej dziedzinie nauki. Poprawne argumentowanie wymaga od autorów jasności, precyzji oraz uczciwości intelektualnej, co pozwala na budowanie wiarygodnej i przekonującej argumentacji.

Skuteczne argumentowanie polega na prezentowaniu logicznych i dobrze uzasadnionych wniosków, które oparte są na dostępnych danych, dowodach lub analizie literatury naukowej. Dodanie odpowiednich przykładów może wzmocnić argumentację, ponieważ ilustrują one konkretne przypadki lub sytuacje, które wspierają tezę autora. W tekście naukowym argumenty powinny być poparte wiarygodnymi źródłami, analizą danych oraz obiektywną interpretacją wyników badań. **Przykłady**, które są odpowiednio dobrane i przedstawione w sposób klarowny, mogą pomóc czytelnikowi lepiej zrozumieć oraz zaakceptować prezentowane argumenty. Ważne jest również, aby unikać nadmiernego uogólniania na podstawie pojedynczych przykładów oraz dbać o różnorodność przykładów, aby uwzględnić różne perspektywy i konteksty.

5. FRAGMENT INWENTARZA LEKSYKALNEGO TWORZONEGO W ODNIESIENIU DO PROGRAMÓW I PODRĘCZNIKÓW

Poniżej przedstawiona propozycja listy słów ze względu na kryterium użyteczności powstała w wyniku analizy wymienionych we wstępie podręczników do nauczania języka polskiego do celów akademickich dla rodzimych użytkowników języka oraz cudzoziemców w odniesieniu do programów nauczania. Wyekscerpowany materiał został uzupełniony o słowa uzyskane na podstawie danych internetowego korpusu tekstów naukowych w języku polskim dostępnego w wyszukiwarce PELCRA. Zebrane kolokacje, zwroty i wyrażenia, typu: *wyciągnąć wnioski, zachodzi proces, odnotowano wzrost, wykryto korelację, zestawienie danych* itp. stanowiły podstawę opracowania ostatecznej listy słów. W sytuacji, gdy pojawia się kilka połączeń wyrazowych, typu *pozostaje w związku, ma związek, odnotowano związek*, w liście zarejestrowano specyficzne leksemy, typu: *związek, odnotować, pozostawać*. Czasowników typu *być, mieć, robić* rejestr nie uwzględnia. Oczywiście z perspektywy glottodydaktycznej rejestr połączeń wyrazowych jest bardzo cenny i powinien zostać opracowany osobno.

Lista 313 słów należących do rejestru leksemów języka akademickiego opracowana przez Izabelę Kugiel-Abuhasną, a także analogiczna angielskojęzyczna tzw. *Academic Word List* (wraz z rodzinami słów) oraz wielojęzyczny słownik *Multilingual Dictionary of the Headwords of the Academic Words List Russian, Belarusian, Bulgarian, Ukrainian and Polish* (2022), stanowią tylko pewien punkt odniesienia z wielu względów. Po pierwsze, ze względu na przyjęte strategie wyboru struktur leksykalnych opisanych w pierwszej części artykułu. Po drugie, frekwencja tych samych leksemów

w obu językach może przyjmować odmienne wartości wyłącznie ze względu na różnice w znaczeniach poszczególnych leksemów oraz ich wieloznaczność. Dane słowo w języku angielskim może mieć wiele znaczeń, co naturalnie zwiększa jego frekwencję. W języku polskim znajdziemy natomiast kilka odpowiedników reprezentujących poszczególne znaczenia angielskiego leksemu, np. ang. *contribute* to pol. 1. 'wnieść wkład (do nauki)', 'przyczynić się, wpływać', 2. 'być współpracownikiem' czy ang. *compound* to pol. 1. 'złożyć, zmieszać, kombinować, łączyć' (czasownik), 2. prawnicze 'dojść do porozumienia' (czasownik), 3. 'skomplikować, pogorszyć' (czasownik), 4. 'związek chemiczny' (rzeczownik), 4. 'wyraz złożony' (rzeczownik), 5. 'złożony, skomplikowany' (przymiotnik). Wątpliwości nie budzi fakt, że ze względu na uniwersalizm metod badawczych oraz pewien schematyzm i internacjonalizm dyskursu naukowego część leksemów o dużej frekwencji będzie wspólna dla obu języków. Jednak mimo że odmiana stylu naukowego ma uniwersalne rysy w wielu językach, jedna uniwersalna lista słów o wysokiej frekwencji nie istnieje. Dlatego *Academic Word List* może stanowić jedynie pewien punkt odniesienia w procesie wyboru leksyki.

Zatem, biorąc pod uwagę kryterium użyteczności i frekwencji, proponuje się poniżej następującą klasyfikację leksemów opisujących operacje mentalne ze względu na funkcje logiczne i komunikacyjne: **(1) definiowanie, (2) klasyfikowanie, (3) analizowanie i wnioskowanie, (4) wyrażanie zależności: (a) przyczyny, skutku, konsekwencji, rezultatu, (b) warunku i przyzwolenia, (5) wskazywanie podobieństw i różnic, w tym wyrażanie kontrastu, (6) opis procesu, (7) przedstawianie i interpretacja danych.** O wyborze jednostek leksykalnych, które znalazły się w inwentarzu, decydowała przede wszystkim ich funkcjonalność. Przedstawione zestawienie odpowiada poziomowi biegłości językowej – przynajmniej B2 w skali ESOKJ. Zakłada się, że jest to poziom, który pozwala na uczestnictwo w procesie edukacji akademickiej. W niektórych wypadkach, ze względu na wagę danego słowa, podaje się zarówno czasownik, jak i rzeczownik, imiesłów przymiotnikowy, przymiotnik, np. *rozwijać, rozwój, rozwinięty*. W większości sytuacji został zamieszczony tylko jeden element z rodziny wyrazów. Zakłada się bowiem zgodnie z wyżej przywołaną definicją kompetencji leksykalnej, że z myślą o sprawności leksykalnej należy opanować **rodzinę wyrazów**.

Definiowanie

cechować	oznaczać	termin
charakteryzować się	pojęcie	tworzyć się
definiować	polegać	używać
dotyczyć	posiadać (właściwości)	w kontekście
mieć miejsce	powstawać	w odniesieniu
następować	proces	w ujęciu
nauka	przyjmować (definicję)	wykorzystywać
odnosić się do	rozumieć	występować
określać	stosować	zachodzić
		zjawisko

Klasyfikowanie

bazować	opierać się na	w obrębie
dzielić się / podzielić się	podział	w oparciu
grupować	podzielić na klasy	wśród
kategoryzować	rozdzielać	wyodrębnić grupy
klasyfikować	rozgraniczać	wyróżniać / wyróżnić (co)
korzystać	rozróżniać	zaklasyfikować
kryterium	segregować	zaliczyć
na podstawie	skategoryzować	ze względu
należać	używać	wyrażać

Opis procesu

adaptacja	okres	stadium
cykl	pojawiać się	stawać się
dekompozycja	poprzedni	transformacja
etap	powstawać	trwać
ewolucja	progres	tworzyć się
faza	przebieg	występować
geneza	przebiegać	występowanie
integracja	przemiana	wzmożenie
kolejny	przeobrażenie	wzrost
kończyć	rosnąć	zanikać
kształtować się	rozpoczynać	zanikanie
mieć miejsce	rozwijać się, rozwój	zmiana
modyfikacja	rozwijanie	zmierzać
następować	spadek	zmniejszenie

Zależności

analogia, analogiczny	odnosić się do, odniesienie	układ
bezpośredni	nie	w związku
czynnik	odpowiedni	warunkować
dotyczyć	połączony	wpływać
determinować	pośredni	wynikać
konsekwencja	powiązanie	wywoływać
korelować, korelacja	pozostawać	wzajemność
kształtować	relacja	zależać, zależność
łączyć	skorelowany	zależnie, zależny
model	struktura	związek
oddziaływać	system	związany

Przyczyna, skutek i konsekwencja

bo	prowadzić do	wskutek
dlatego	przyczyna	w związku z tym
gdyż	skutkiem tego	wobec tego
mieć wpływ na	skutkować	wynikać
ponieważ	stąd	z powodu
powodować	w rezultacie	

Warunek i przyzwolenie

chociaż	jeżeli	wbrew
determinować	mimo że	w przypadku gdy
gdy	o ile	warunkować
jednak	pomimo	
jeśli	pod warunkiem, że	

Podobieństwa i różnice, kontrast

analogicznie	odmienny	w odniesieniu do
bardziej	o tyle..., o ile...	w odróżnieniu
cechy wspólne	podobieństwo pomiędzy	w opozycji do
choć	podobnie jak	w porównaniu z
chociaż	podobny z / do	w przeciwieństwie do
inaczej niż	pomiedzy	w stosunku do
istotny	pomimo	w takim sam sposób
jak	proporcjonalnie więcej /	w większym/
jednakże	mniej	w mniejszym stopniu... niż
między	porównanie, w porówna-	wspólny
mniej	niu	wyższy / niższy odsetek
na podobieństwo	przeciwnie do	zarówno... jak i...
na równi z	równy, po równo	zaś
najbardziej /	różnić się, różnica	
najmniej z / spośród	różnica między... a ...	
natomiast	tak samo jak	

Analiza i synteza, wnioskowanie

analizować, analiza	odkryć	więc
badać, badanie	określać	wnioskować
budowa	opierać się	wskazywać
całość	podsumować	współczynnik
część	powyższe	wykazywać
człon	przegląd	wykrywać
dowodzić	przeprowadzić	wynikać
element	schemat	wyrażać
identyfikować	składać się, składnik	zaobserwować
komponent	skłaniać	zatem
model	stwierdzić	zauważyć
mierzyć	struktura	zawiera
obejmować	toteż	zbudowany
obserwacja	układ	złożony
oceniać	ustalić	
oceniać	warstwa	

Argument i przykład

dla ilustracji	na przykład	wśród przykładów
jak na przykład	przykładowo	

Przedstawianie i interpretacja danych (interpretacja wykresów, diagramów itp.)

całość	osiąga	widoczny
charakterystyczny	oś	wskazywać
cykliczny	oznaczyć	wskazywać
czynniki	pokazywać	wskaźnik
dane	prezentować	wykres
detale	procent	wykres
diagram	proporcja	wynosi
dostarczać informacji	przedstawiać	wyrazić
ekstremalny	punkt	wyraźny
grafika	reprezentować	wzorzec
ilustrować	rosnąć	wzrost, wzrostowy
informować	rozrzut	zakres
jednostka	skala	zauważyć, zauważalny
legenda	spadek, spadkowy	zawierać
linia	statystyki	zebrać
małe	stosunek, w stosunku do	zestawienie
mediana	szczegóły	zgromadzić
miernik czegoś	średnia	zmiana
obejmować	średnia arytmetyczna	zmiennie
objaśniać	średnia ważona	zmienność
obrazować	tabela	zmierza
odchylenie	tendencja	zmniejsza się
odnotować	trend	znajdować się
odsetek	wartości	zwiększa się
opisywać	wartość	

Przedstawiona lista nie wyczerpuje zakresu inwentarza. W następnej kolejności warto opracować listę leksemów przydatnych podczas (7) opisu poznania naukowego i procesu badawczego, w tym opisujących (a) cel i przedmiot badań, hipotezę badawczą i problem badawczy, (b) metodologię badań, (c) materiał badawczy, (d) odniesienia (cytaty, odwołania), przegląd literatury, (e) argumenty i przykłady, (f) wyniki obserwacji zjawisk, (g) różnego rodzaju dane (m.in. przedstawione na wykresie, diagramie itp.). Do opracowania elementów opisu poznania naukowego, szczególnie związanych z prezentowaniem celu i przedmiotu badań, metodologii i materiału badawczego, oprócz podręczników i korpusów, częściowo może posłużyć opracowanie Izabeli Kugiel-Abuhasnej, można również wykorzystać dostępne zestawienie wyrażen niezbędnych podczas redakcji abstraktu naukowego w ujęciu porównawczym polsko-ukraińskim (Busiło 2022b: 222–223). Ponadto warto osobno przygotować listę połączeń wyrazowych. Inwentarz leksykalny może stanowić nie tylko podstawę tworzenia podręczników, leksykonów, ale również może być przydatny do przygotowania ścieżek rozwoju językowego w obszarze języka polskiego do

celów akademickich, a także strategii ewaluacji i oceny kompetencji akademickich w zakresie sprawnego i poprawnego posługiwania się polszczyzną w odmianie akademickiej. Przy wyborze leksyki oraz korzystaniu z inwentarzy leksykalnych należy pamiętać o kilku zasadach. Po pierwsze, warto stosować, obok kryterium frekwencji, kryterium użyteczności, ponieważ słowa o małej frekwencji mogą być istotne w procesie komunikacji. Po drugie, warto badać i uwzględniać potencjał i potrzeby użytkowników języka docelowego. Biorąc pod uwagę zjawisko transferu pozytywnego i negatywnego w procesie akwizycji języka, pomocne w dydaktyce języka akademickiego będą także badania leksykalne o charakterze kontrastycznym.

Bibliografia

- Ajdukiewicz, K. 2003. *Zagadnienia i kierunki filozofii*. Warszawa: Wydawnictwo „Antyk”.
- Apanowicz, J. 2000. *Metodologiczne elementy procesu poznania naukowego w teorii organizacji i zarządzania*. Gdynia: Wydawnictwo Diecezji Pelplińskiej „Bernardinum”.
- Apanowicz, J. 2002. *Metodologia ogólna*. Gdynia: Wydawnictwo Diecezji Pelplińskiej „Bernardinum”.
- Busiño, S. 2021. *Język polski jako obcy w odmianie akademickiej ogólnej dla studentów z Ukrainy – nowe wyzwania w glottodydaktyce polonistycznej*. W: *Polonistyka w świetle tradycji i wyzwań współczesności*, red. I. Bundza, A. Krawczuk, s. 430–444. Lwów: INKOS.
- Busiño, S. 2022a. Gatunki naukowe i dydaktyczne w edukacji polonistycznej na Ukrainie. *Poradnik Językowy* 1, s. 226–247. Online: doi: 10.33896/PolJ.2022.1.12 [dostęp: 1.05.2024].
- Busiño, S. 2022b. Mediacja tekstowa w rozwijaniu językowych kompetencji akademickich studentów z Ukrainy na przykładzie abstraktu. *Poradnik Językowy* 10, s. 226–247. Online: doi: 10.33896/PolJ.2022.10.13 [dostęp: 1.05.2024].
- Coxhead, A. 2000. A New Academic Word List. *TESOL Quarterly* 34(2), s. 213–238. Online: <https://www.jstor.org/stable/3587951> [dostęp: 1.05.2024].
- Cobb, T., Horst, M. 2004. *Is there room for an academic word list in French?* W: *Vocabulary in a Second Language*, red. P. Bogaards, B. Laufer, s. 15–38. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins. Online: https://www.lexutor.ca/cv/cobb_horst_2004_awl_french.pdf [dostęp: 1.05.2024].
- Dunin-Dudkowska, A. 2018. Gatunki wypowiedzi w kontekście glottodydaktycznym. *Acta Universitatis Lodzianensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców* 15, s. 111–122. Online: <https://doi.org/10.18778/0860-6587.25.10> [dostęp: 1.05.2024].
- Ellis, N., Beaton, A. 1993. Psycholinguistic determinants of foreign language vocabulary learning. *Language Learning* 43(4), s. 559–617. Online: <https://psycnet.apa.org/record/2013-21469-004> [dostęp: 1.05.2024].
- Gajda, S. 2001. *Styl naukowy*. W: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, s. 183–199. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Grzelak, J. 2010. *Polski język prawa – w perspektywie glottodydaktycznej*. Poznań: Wydawnictwo UAM.
- Jasińska, A. 2019. B1 i co dalej? O konieczności przygotowania programu nauczania języka polskiego jako obcego dla celów akademickich. *Neofilolog* 53/1, s. 129–142. Online: <https://doi.org/10.14746/n.2019.53.1.9>

- Jasińska, A. 2023a. Od stylu naukowego do idei języka polskiego jako obcego do celów akademickich. *Słowo. Studia językoznawcze* 14, s. 89–97. Online: <http://doi: 10.15584/slowo.2023.14.6> [dostęp: 1.05.2024].
- Jasińska, A. 2023b. Rola mediacji w nauczaniu języka polskiego jako obcego w edukacji akademickiej. *Acta Universitatis Lodzensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców* 57, s. 111–122. Online: <https://czasopisma.uni.lodz.pl/linguistica/article/view/15764> [dostęp: 1.05.2024].
- Kugiel-Abuhasna, I. 2019. *Studiologia. Podręcznik do języka naukowego dla cudzoziemców na poziomie B1*. Kraków: Abdalnasser Abuhasna IT Service.
- Kugiel-Abuhasna, I. 2022. *Tekst naukowy pod glottodydaktyczną lupą. O potrzebie polskiej Academic Word List*. W: *Teksty kultury: oblicza komunikacji XXI wieku*, t. 3, red. B. Maliszewski, M. Rzeszutko, s. 295–304. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Kwiatkowski, T. 2008. *Wykłady i szkice z logiki ogólnej*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Malinowski, G. 2010. *Logika ogólna*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Multilingual Dictionary of the Headwords of the Academic Words List Russian, Belarusian, Bulgarian, Ukrainian and Polish*. 2022, red. Aleksandrovich, M., Gierczyńska-Kolas, M. Hamburg: Verlag Dr. Kovač.
- Nation, I.S.P. 2006. How large a vocabulary is needed for reading and listening? *The Canadian Modern Language Review* 63(1), s. 59–82.
- Polska Rama Kwalifikacji*. 2018. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 14 listopada 2018 roku. Warszawa: Ministerstwo Edukacji Narodowej. Online: https://kwalifikacje.gov.pl/download/Polska_Rama_Kwalifikacji/Uniwersalne_charakterystyki_poziomow_1_8_pierwszego_stopnia_Polskiej_Ramy_Kwalifikacji.pdf [dostęp: 1.05.2024].
- Rachwałowa, M. 1986. *Słownictwo tekstów naukowych*. Wrocław: Polska Akademia Nauk. Online: <https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/5496/RND104--03--Słownictwo-jezykoznawczych--Rachwalowa.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [dostęp: 1.05.2024].
- Seretny, A. 2008. *Słownictwo a programy nauczania – komponent leksykalny kształcenia językowego*. W: *W poszukiwaniu nowych rozwiązań. Dydaktyka języka polskiego jako obcego u progu XXI wieku*, red. W. Miodunka, s. 131–142. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Seretny, A. 2011. *Kompetencja leksykalna uczących się języka polskiego jako obcego w świetle badań ilościowych*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. Online: <https://ruj.uj.edu.pl/server/api/core/bitstreams/3ecfd94b-7781-4b7e-9f42-b69e958dd58b/content> [dostęp: 1.05.2024].
- Węglińska, M. 2005. *Jak pisać pracę magisterską? Poradnik dla studentów*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Zarzycka, G. 2017. Język polski w odmianie akademickiej. Propozycja programu kursu adresowanego do studentów zagranicznych przygotowujących się do studiów wyższych w Polsce. *Acta Universitatis Lodzensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców* 24, s. 135–148

Opis operacji mentalnych i procesu badawczego w dyskursie naukowym w perspektywie glottodydaktycznej (propozycja inwentarza leksykalnego)

Streszczenie

Artykuł porusza zagadnienie tworzenia inwentarzy leksykalnych z zakresu języka polskiego w odmianie ogólnej akademickiej w perspektywie glottodydaktycznej. Kierując się kryterium użyteczności oraz frekwencji, w odniesieniu do programów nauczania oraz podręczników, na podstawie danych korpusu tekstów naukowych PELCRA oraz praktyki dydaktycznej, autorka tworzy propozycję listy słów należących do rejestru leksemów języka akademickiego wykorzystywanych do opisu procesu poznania naukowego i procesu badawczego. Przedstawiona lista obejmuje słowa wykorzystywane w polskich tekstach naukowych do opisu operacji mentalnych takich jak definiowanie, klasyfikowanie, analizowanie, wnioskowanie, przedstawianie danych, wyrażanie zależności, itp.

Słowa kluczowe: język polski do celów akademickich – inwentarz leksykalny – kompetencje akademickie – opis operacji mentalnych – proces badawczy – poznanie naukowe.

Describing mental operations and research process in Polish scientific discourse from a glottodidactic perspective (about Polish Academic Word List concept)

Summary

The article addresses the issue of creating lexical inventories of the Polish language for academic purposes from a glottodidactic perspective. The author presents a proposal for a list of academic words used to describe the process of scientific knowledge acquisition and the research process. Her approach is guided by the criteria of utility and frequency, informed by teaching programmes and textbooks, and based on data from the PELCRA corpus of scientific texts as well as teaching practice. The presented list includes words used in Polish scientific texts to describe mental operations such as defining, classifying, analysing, concluding, presenting data, expressing relationships, etc.

Keywords: Polish for academic purposes – Polish Academic Word List concept – academic competences – mental operations – research process – scientific knowledge acquisition.

Adj. Marta Falkowska